

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ב.

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ע מהלכות
עבודת כוכבים הלכה א
סמוך לאחין עה טו"ש ע"ד
סי קמת סעיף א:

רבינו חננאל

דרש רבי שמלאי לעתיד
לבא מביא הקב"ה
ספר תורה ומניחה ואומר
כל מי שעוסק בתורה יבא
ויטול שכרו מתקבצין
ובאין כל האומות
בערבוביא דכתיב כל
הגוים נקבצו יחדו

לפני אידיהן של עובדי כוכבים ג' ימים אסור לשאת ולהט עמהן.
וכולוהו משום דלזיל ומודה לעבודת כוכבים זיוס אידו: שאלה
במדי דהדר בעין כגון בהמה וכלים דכתיב (שמות כג) כי ישאל איש
מעם רעהו וגו'. מלוה במדי דלא הדר בעין כגון מעות דכתיב (שם) אם
כסף תלוה את עמי דמלוה ללוואה
נתנה ומשלם לו מעות אחרים: שמה
הוא לאחר זמן. למחר: ג' יום
אידס. היינו עבודת כוכבים דכתיב
זההיא פרשה יקומו ויעורכם: יתנו
עדיהם וילדקו. השתא סלקא דעמיה
דעובדי כוכבים כתיב ואמתייהו מתמה
יתנו עובדי כוכבים עדיהם יבואו
עבודות כוכבים שעבדו ויעידו עליהם
ויילקו: עדום שהעידו בעלמס.
זיוס הדין שעבדו לעבודת כוכבים
בעולם הזה: ישמעו. עובדי כוכבים
את העדות שמלות מעידות ויאמרו
אמת דין הוא שראוין ישראל
להטקוק: ועדיהם המה. עבודת
כוכבים תבוא ותמיד על עובדיה
לתייבס: בערבוניא. כולן מעורבצין
ולא אומה ואומה בפני עממה:

לפני אידיהן. זמר דתני סנהדרין דאיידי בעובד כוכבים ומלות
תנא נמי להא מסכת דע"ז בסקר ישועות ומיהו מכות ושזועות
דשייבי בסנהדרין להכי תני להו זמר סנהדרין ואחרי כן חוזר לסדרו
ושונה מס' ע"ז והוריות: לפני אידיהן ג' ימים. וזמנין דתני מנינא
בסוף כי הכא וכן (קדושין ג.) האשה
נקיית בג' דרכים (בכורים פ"ג מ"ו)
ואתרוג שיה לאילן בג' דרכים וזמנין
דתני מנינא דבישא (מיר סה:) בשצעה
דרכים זודקין את הוצ (יומא ג.)
שצעת ימים קודם יוה"כ (גיטין ט.)
בג' דרכים שזו גיטי נשים וכו' א:
אסור לשאת ולתת עמהם. פ"ה
משום דלזיל זיוס אידו

ומודה לעבודת כוכבים מתוך לשנו
משמע ע"כ חף ממקח וממכר וקמה
על מה סמכו העולם לשאת ולתת
זיוס איד העבודת כוכבים עמהם נהי
דרוב אידיהם מן הקדשים ע"ה הם מ"מ
בכל שצות יום אחת ע"ה יש להם דלרבי
ישמעאל (לקמן ו.) לעולם אסור ואין
לומר דהיינו טעמא משום (חולין ג.)
דעובדי כוכבים שצחיל לאו עובדי
עבודת כוכבים אלא מנהג אצומיסי
זידס דהא אמר שמואל בגמ' (לקמן ו.)
בגולה אינו אסור אלא יום אידס בלבד
משמע הא יום אידס מיהא אסור לכך
נראה דשני משום איבה כדלמר
בגמ' (שם טז ע"ד) גזי ר' יהודה נשיאה
דשדר ליה ההוא מינא דירנא קסריינא
זיוס אידו אמר היכי איבעדי לא
איסקליה הויה ליה איבה מיהו אין
משס ראייה גמורה דשמא לאו משום
איבה לישמרי אלא היה נוטל ענה
כיילד יעשה שלא יהיה לו איבה ועוד
אי טעמא משום איבה תינח להלוותם
ולהשאלים ולפרעם כשהעובד כוכבים
תוצע חוזר אצל לשאת ולתת עמהם
דהיינו מקח וממכר מאי איבה איכא

א אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים
אסור לשאת ולתת עמהם להשאילן ולשואל
מוהן להלוותן וללוות מוהן לפרוען ולפרוע
מוהן רבי יהודה אומר נפרעין מוהן מפני
שמיצר הוא לו אמרו לו אע"פ שמיצר הוא
עכשיו שמה הוא לאחר זמן: ג' רב
ושמואל חד תני אידיהן וחד תני עיריהן מאן
דתני אידיהן לא משתבש ומאן דתני עיריהן
לא משתבש מאן דתני אידיהן לא משתבש דכתיב כי קרוב יום אידם ומאן
דתני עיריהן לא משתבש דכתיב יתנו עדיהם וילדקו ומאן דתני אידיהן מאי
טעמא לא תני עיריהן אמר לך תברא עירך ומאן דתני עיריהן מאי טעמא
לא תני אידיהן אמר לך מאן קא גרים להו תברא עדות שהעידו בעצמן הלכך
עדות עדיהם והאי יתנו עיריהם וילדקו בעובדי כוכבים כתיב הא בישראל
כתיב (דברים ריב"ל כל מצות שישאל עושיהו בעולם הזה באות ומעידות
להם לעוה"ב שנאמר יתנו עדיהם וילדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו אמת אלו
עובדי כוכבים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע מאן דאמר עיריהן מהאן
ויצרי פסל כולם תוהו והמודיהם בל יועילו ועיריהם המה דרש ר' חנינא בר
פפא ואיתימא ר' שמלאי לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת [ומניחו]
בחיקו ואומר ע"כ למי שעסק בה יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין עובדי
כוכבים בערבוביא שנאמר כל הגוים נקבצו יחדו [וגו'] אמר להם הקדוש
ברוך הוא אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנסו כל אומה ואומה
וסופריה

וכי לא יוכל ישראל לומר איני זריך עתה למכור ולקנות וכן לשאול ולפרוע מה ידע העובד כוכבים שמיני משום אידו לכך
נראה דטעם היתר משום דעכו"ם שזיינו קיס לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומיהו טעמא שרי לקמן בפ"ב (דף סה.)
רב יהודה דשדר ליה קורבנא לאצידרנא זיוס אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים וכן רבא (שם) דשדר ליה קורבנא לרב
שישן זיוס אידו אמר קיס לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים א"נ יש לסמוך אהיהא דתנא בירושלמי על מתני' דאסור לשאת ולתת
תני בגמ' דעובד כוכבים שאינו מכירו אצל עובד כוכבים שמכירו מותר מפני שהוא כמחויף ותינא הנכנס לעיר ומלאן שמחים שמה
עמה שאינו אלא כמחויף להם ור"ה היה מפרש אסור לשאת ולתת עמהם דוקא במדי דתקרובת ולא איירי כלל בתקנות דודאי שרי זין
ללשנא דלית ומודה זין ללשנא דלפני עור לא תתן דלא אסור אלא למכור דוקא מידי דתקרובת ולשאת ולתת כ"כ פ"ה לשאת זיוס
המעות ולתת להם מידי דתקרובת חליפי המעות ומציא ראייה מדאיבעיא (לקמן טז ע"ד) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עמהם אי משום הרווחה
פירוש משום שמרוח ומשתכר ואזיל ומודה לעבודת כוכבים או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול וקאמר נפקא מינה דלית ליה
בהמה לדדייה ואי מידי דלאו תקרובת אסור אמאי לא קאמר נפקא מינה למידי דלאו תקרובת דמשום הרווחה איכא אלא ודאי מידי
דלאו תקרובת שרי דלא שייכא אזיל ומודה במתקן כיון שנתון המעות תחת החפץ והוא לוקח וגם אינו צטוח כ"כ שרייהו כמחורה
ובעיא דגמרא הכי מפרש טעמא דאסור לשאת ולתת עמהם במידי דתקרובת משום הרווחה שיהיה לו בהמות רבות בריוח אפי' לית ליה
לדידיה נמי אסור שמתוך שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המזבחה או משום לפני עור ונפקא מינה דכי לית ליה בהמה לדדייה
שרי ולפי פרי"ה אין לתמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו א' מחזיקין אותם עובדי כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרובת
אלא בעמות וזוה לא שייך הרווחה והרבה מעות מצייהם להם לאותו דבר ומיהו נכון הוא להחמיר כשצא העובד כוכבים ואומר הלויני
מעות לשקרי שקורין אופרי"ר אבל ר' אלחנן אמר כי גם צאומס אופרי"ר אין שום אסור כי מה שהם נותנים אותם לגלחים
ולכומרים אינו ממש לשם עבודת כוכבים אלא לזורך הנאחס: להלוותם. פרי"ה דוקא בחנם אבל ברבית שרי משום דמלנטער
טובא כדלמרנין בקדושין (דף כ.) לזיבין איניש ברתיא ולא לזיבין ברבית: ולפרוע. בהן. בגמרא (לקמן טז ע"ד) פסקינן כרבי יהושע
זן קרחה דמלוה על פה נפרעין מהם מפני שהוא כמצייל מידס ויכול להיות דאפי' מלוה בשטר נמי נפרעין מהם כדלמר בירושלמי
אפי' מלוה בשטר אובדת היא שלא כל שעה אדם וזכה ליפרע שלעולם הוא חשיב כמצייל מידס והא דלמר רבי יהושע זן קרחה מלוה
לנו מהם חותמות שומרת ליפרע מהם ואפי' הוא אזיל ומודה לעולם הוא חשיב כמצייל מידס והא דלמר רבי יהושע זן קרחה מלוה
בשטר אין נפרעין שייך דלפני עור ונפרעין עליהם ואפי' הכי מלוה על פה נפרעין שלא יכפור פעם אחרת והיכא דאיכא משכון
אומר בירושלמי דאין מלוה אובדת במשכון מיהו בכל ענין חשיב כמצייל מידס שמהם פעמים אובדת אפי' במשכון: מ"ה. לא תני עיריהן.
פרק משילין (ב"ה דף ט.) איכא חד תני משילין וחד תני משחילין וכן בגמול בתרא (ב"ב דף טז ע"ד) חד תני מליקין וחד תני מסיקין ולא דייק כי
האי גוונא ושמה לא שייך לדקדק משום דאידי ואידי חד משמעו לזון הוה לכו אכן קשיא מההיא דפרק החליל (סוכה דף נ: ושם ד"ה וחד) שואבה
חשובה וכן בפ"ב דיבמות (דף טז ע"ד) ראשונה ושניה דלא חד משמעו ניהו ולא דייק הכי וי"ל הכא היינו טעמא דדייק הכי משום דמסתבר
ליה טפי לזון עדות לפי שהוא עדות לשבסם וקשיא לי על תירוך זה דמאי מקשה תו ומאן דתנא עיריהן מ"ט לא תני אידיהן הא כבר פירשנו
דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלזון עדות וי"ל דהכי הקשה מאן דתני אידיהן אמאי לא תני עיריהן דהא עיריהן ממש כתיב בדיא
בקר אצל אידיהן ממש לא כתיב בקר אלא אידם ומשי תבצר עדיף פ"ה לזון שזר ופריך א"כ מ"ט דמאן דתני עיריהן הא ודאי דתבצר עדיף:

(א) [לקמן ד: ע"ש:] (ב) [ג] א
כל מין, א [ונ"ע מוס'
קדושין ב. ד"ה האשה],
(ד) [נכ"פ: הקדושין],
(ה) [נכ"פ: יום הטולין],
(ו) [נכ"פ: אין לתמוה על
מנהגנו שאפילו אנו],

תורה אור השלם

1. לי נקם ושלם לעת
תמוט רגלים בי קרוב יום
איךם וקש עתרת למו:
דברים לב לה
2. כל הגוים נקבצו יחדו
ויאספו לאמים מי ביהם
יגיד זאת ויאשונת
ישמיענו יתנו עדיהם
ויצדקו וישמעו ויאמרו
אמת: ישעיהו מג ט
3. יצרי פסל כלם תוהו
והמודיהם בל יועילו
ועדיהם המה בל יראו
ובל ידעו למען יבשה:
ישעיהו מד ט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפני. בספר
שם הגדולים להכיר ר' יוסף
אחילאי בלות ח כתב בשם
רבינו בצלאל בענינה
מקובלת חולין כי הוסיף על
מס' ע"ז שדכתיב ס' מוס'
רבינו פרץ: ד"ה אסור
וכו' שר"ל אה ספקא
ובספר. עין לקמן דף יד
ע"כ מוספיק ד"ה עיר:

מוסף רש"י

שמיצר הוא לו. שהינו
מילך כשפורע חובו ולא
אזיל ומודה (מ"ק טז ע"ד)
חכתי"י דכל אדם שצוה
מילך, אצל לא משלמים
להם ממון זיוס מוס', לפי
שמשתמש זיוס חנם ומודה
לע"ז (מ"ק טז ע"ד).